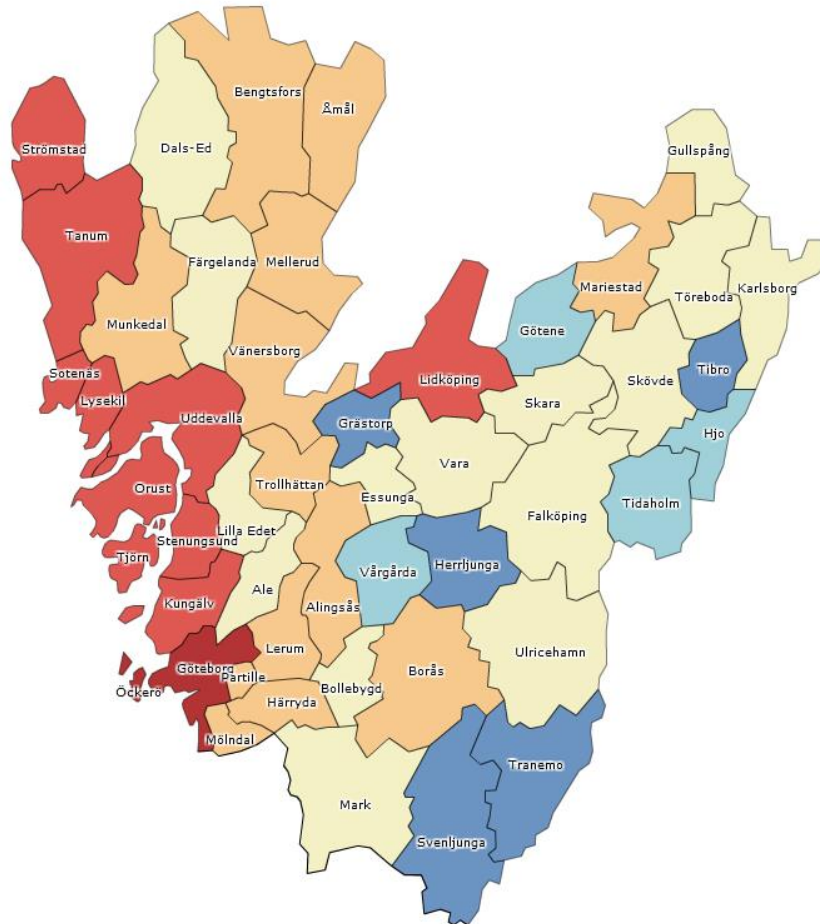

CHALMERS

Den maritima näringen i Västra Götaland

JOSEFIN BORG

Rapport Nr. 15:154

Den maritima näringen i Västra Götaland

JOSEFIN BORG

Sammanfattning

Denna rapport är en kartläggning av den maritima näringen i Västra Götaland. Eftersom den maritima näringen har blivit utpekad som ett utav fem styrkeområden i regionen så pågår nu en satsning för ökat samarbete mellan myndigheter, akademi och industri. Initiativet delas in i sex utvecklingsområden; maritima operationer, marina livsmedel, marin turism, marin energi, marin bioteknik och havsförvaltning.

Det finns ett behov av ökad kunskap om de aktörer som utgör det maritima klustret och vardera av dessa sex områden. Syftet med studien är att få en ökad förståelse för sammansättningen av det maritima klustret i Västra Götaland och att få en ökad kunskap om vilka företag som klustret inkluderar. Kartläggningen inkluderar aktiebolag, partrederier och licensierade yrkesfiskare. Majoriteten av datan är från bokslutet 2011. Rapporten använder Vinnovas studie "Den svenska maritima näringen 2007-2011"¹ som grund men vidareutvecklar arbetet genom att bland annat utgå ifrån de sex utvecklingsområdena aktuella för Västra Götaland, kategorisera aktörerna utifrån dessa områden, addera licensierade yrkesfiskare och vissa ytterligare aktiebolag till statistiken samt visualisera informationen med hjälp av programmen "Västra Götaland eXplorer"² och "Microsoft Excel".

Sammanlagt finns 2059 stycken maritima arbetsställen i Västra Götaland, 56 % av dessa har fem eller färre anställda. Även om tyngdpunkten av näringslivet finns i Göteborg och Bohuslän är företagen spridda över länet och endast fem kommuner saknar närvaro av minst ett maritimt företag. Göteborg är den kommun som har flest företag lokaliserade hos sig och är ett viktigt nav i det maritima klustret. De två största utvecklingsområdena enligt studien är maritima operationer och marina livsmedel. Marin bioteknik och marin energi har stor potential för utveckling med avancerad forskning i regionen men idag finns enbart ett fåtal aktiebolag inom dessa områden. Utvecklingsområdet marin turism är underskattat i kartläggningen.

---

¹ Finnes på <http://www.vinnova.se/>, 2014-06-10

² Finnes på <http://vgregion.se/>, 2014-06-10

Innehåll

1	Inledning.....	2
1.1	Syfte.....	2
1.2	Tidigare studier.....	2
2	Metod & avgränsningar.....	3
3	Samtliga företag och utvecklingsområden.....	4
4	Maritima operationer.....	9
5	Marina livsmedel.....	11
6	Marin turism.....	13
7	Marin energi.....	15
8	Marin bioteknik.....	17
9	Havsförvaltning.....	19
10	Diskussion.....	20

1 Inledning

Den maritima traditionen är stark i Västra Götaland. Historiskt har det främst handlat om sjöfart och fiske med stödverksamheter men med tiden så har nya aktiviteter kopplat till havet och dess resurser utvecklats. Den maritima näringen har i en gemensam satsning av Göteborgs Stad, Västra Götalandsregionen, Göteborgs universitet, Chalmers tekniska högskola och Västsvenska Handelskammaren pekats ut som ett av fem styrkeområden i regionen. Tillsammans med transportnäringen, stadsbyggnad, kemiindustrin och life science så bildar det maritima klustret det som benämns som "Five Clusters".³

Nu pågår en satsning med ökat samarbete mellan myndigheter, akademi och industri för att skapa ett positivt innovationsklimat för hållbar utveckling och ökad tillväxt i regionens maritima verksamheter. Initiativet delas in i sex utvecklingsområden; maritima operationer, marina livsmedel, marin turism, marin energi, marin bioteknik och havsförvaltning.⁴

För att denna satsning ska vara effektiv och ska prioriteras rätt så är det viktigt att veta vad det maritima klustret i regionen och dess sex utvecklingsområden egentligen består av och vilka dess aktörer är. Då det maritima klustret i Västra Götaland genom åren har utvecklats organiskt så är inte dess gränser strikta. Det gör klusterbegreppet komplext och abstrakt men skapar även ett behov av ökad förståelse och kunskap. Vilka aktörer utgör egentligen det maritima klustret i Västra Götaland?

Denna studie har genomförts av Josefin Borg, Chalmers tekniska högskola, finansierad av EU FP7-projektet "Resource Efficient Maritime Capacity"⁵ (REMCAP) med stöd av samordnarna av det maritima klustret i Västra Götaland; Anders Carlberg, Västra Götalandsregionen, Susanne Lindegarth, Göteborgs Universitet, och Björn Södahl, Chalmers tekniska högskola.

1.1 Syfte

Syftet med studien är att få en ökad förståelse för sammansättningen av det maritima klustret i Västra Götaland och att få en ökad kunskap om vilka företag som klustret inkluderar.

1.2 Tidigare studier

I november 2012 presenterades rapporten "Maritima kluster i Västra Götaland 2012"⁶ av Västra Götalandsregionen, Göteborgs Universitet och Chalmers tekniska högskola. Den beskriver hur aktörerna i regionen kan arbeta för att främja den maritima näringen och bidra till tillväxt och hållbar utveckling genom ökat samarbete och samverkan. Studien föreslår att satsningen på de maritima verksamheterna ska göras utifrån en struktur med sex utvecklingsområden med vardera en värdorganisation och två ambassadörer – företrädesvis en representant från industrin och en från akademien.

År 2013 publicerade Vinnova studien "Den svenska maritima näringen 2007-2011"⁷. Den presenterar en översikt av de marina och maritima näringarna i Sverige och ingår i en serie av analyser av olika näringar som har tagits fram av Vinnova. Studien inkluderar både statistik såväl som kvalitativa bedömningar av aspekter som exempelvis FoU-kapacitet. Studien inkluderar aktiebolag och grupperar

---

³ <http://www.maritimaklustret.se/>, 2014-06-04

⁴ Ibid.

⁵ För mer information: <http://www.remcap.eu/>

⁶ Finnes på <http://www.maritimaklustret.se/>, 2014-06-04

⁷ Finnes på <http://www.vinnova.se/>, 2014-06-10

företagen i kategorier som överensstämmer med Sjöfartsforums indelning av den maritima branschen i "Det maritima manifestet"⁸. Vinnovastudien visar att nästan hälften av Sveriges anställda inom det maritima finns i Västra Götalandsregionen.

2 Metod & avgränsningar

Denna studie utgår ifrån det arbete som gjordes i Vinnovas kartläggning "Den svenska maritima näringen 2007-2011"⁹ men inkluderar enbart företag i Västra Götaland. Därtill har ytterligare aktörer adderats och kategorisering av företag har gjorts om för att passa de utvecklingsområden som det maritima klusterinitiativet i Västra Götaland arbetar utifrån; maritima operationer, marina livsmedel, marin turism, marin energi, marin bioteknik och havsförvaltning.

Av den metod som användes i Vinnovas studie av Sveriges maritima näringar så är följande steg aktuella för det arbete som ligger till grund för denna studie:

1. Identifiera bruttopopulation av maritima företag via nationell statistik i Svenskt näringsgrensindelning, SNI
2. Utöka den nationella statistiken via listningar av företag från exempelvis branschorganisation, tidigare genomförda studier, klusterinitiativ och regioner
3. Skapa en nettolista av aktiebolag genom att samköra nationell statistik och övriga listningar samt göra bedömningar av de listade företagen utifrån bolagstyp och maritim relevans
4. Kategorisera företagen med fler än fem anställda i branschsegment som överensstämmer med bland annat Sjöfartsforums indelning i "Det maritima manifestet"¹⁰
5. Kategorisera företagen per kommun

Fortsättningsvis baseras metoden i denna studie på dessa ytterligare steg:

6. Sortera ut de företag i Vinnovas nettolista som tillhör Västra Götaland
7. Addera licensierade yrkesfiskare samt vissa kompletterande aktiebolag
8. Omkategorisera aktiebolagen med fler än fem anställda samt nykategorisera företagen med fem eller färre anställda utifrån de sex utvecklingsområden som det maritima klusterinitiativet i Västra Götaland arbetar utifrån
9. Komplettera kategoriseringen av företag per kommun
10. Analysera och visualisera resultaten med hjälp av det öppna interaktiva gis- och statistikprogrammet "Västra Götaland eXplorer"¹¹ samt programmet "Microsoft Excel"

Studiens fokus är företag. Basen består av aktiebolag men även partrederier och havskustfiskare med personliga licenser ingår i statistiken. För företag med fler än fem anställda är statistiken baserad på antal arbetsställen. Det innebär att om dessa företag finns i flera kommuner så kommer företaget även att synas i samtliga dessa kommuner. För företagen med fem eller färre anställda är det istället unika arbetsställen som räknas. Dessa företag kommer då alltså enbart synas i statistiken för en kommun.

---

⁸ Finnes på <http://maritimeforum.se/>, 2014-06-10

⁹ Finnes på <http://www.vinnova.se/>, 2014-06-10

¹⁰ Ibid.

¹¹ Finnes på <http://vgregion.se/>, 2014-06-10

De företag i kartläggningen som kommer från Vinnovas studie bygger främst på data från bokslutet 2011. Viss förändring i företag som antingen har tillkommit eller har avslutat deras verksamhet saknas därför i studien.

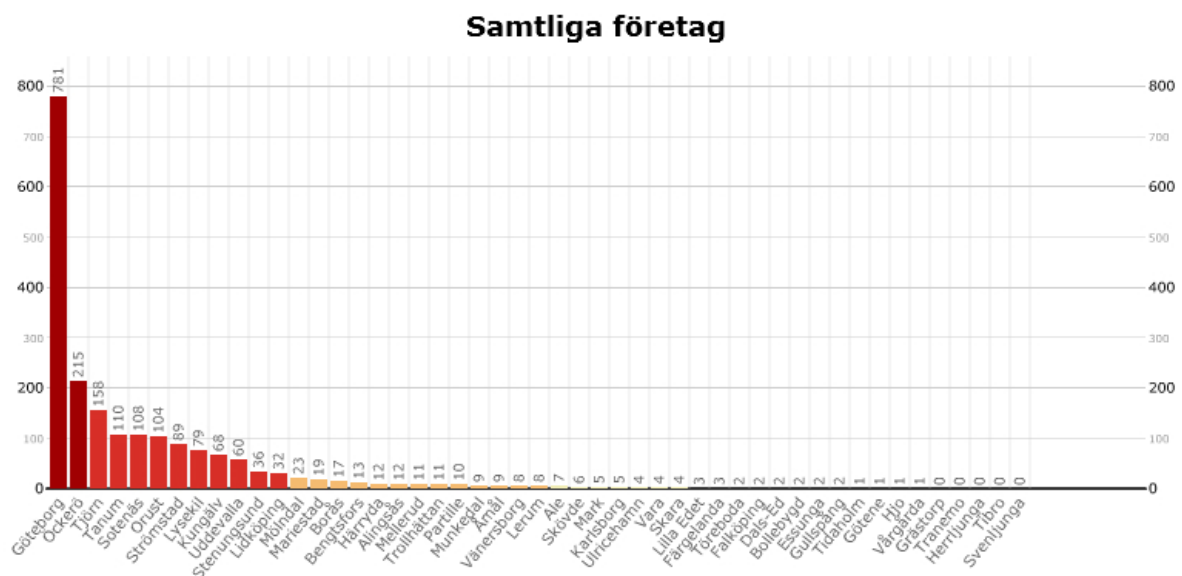
Studien inkluderar enbart företag vars huvudsakliga verksamhetsområde är marin eller maritim (hädanefter enbart refererade till som maritim). Stora företag med liten aktivitet inom de maritima näringarna är således inte medräknade i kartläggningen.

Vid kategoriseringen av framför allt små företag är osäkerheten relativt stor kring sorteringen i utvecklingsområde. Stor vikt har lagts vid beskrivningen av företagen på allabolag.se¹². Maritima operationer är en bred kategori som därmed riskerar att överskattas i antalet företag.

Utvecklingsområdet marin turism är underskattat i kartläggningen. Kategorin skär på tvären mot konventionella kategoriseringar av turistföretag. Dessutom så är många aktörer inom denna näring små företag ej klassade som aktiebolag och därmed ej inräknade i kartläggningen.

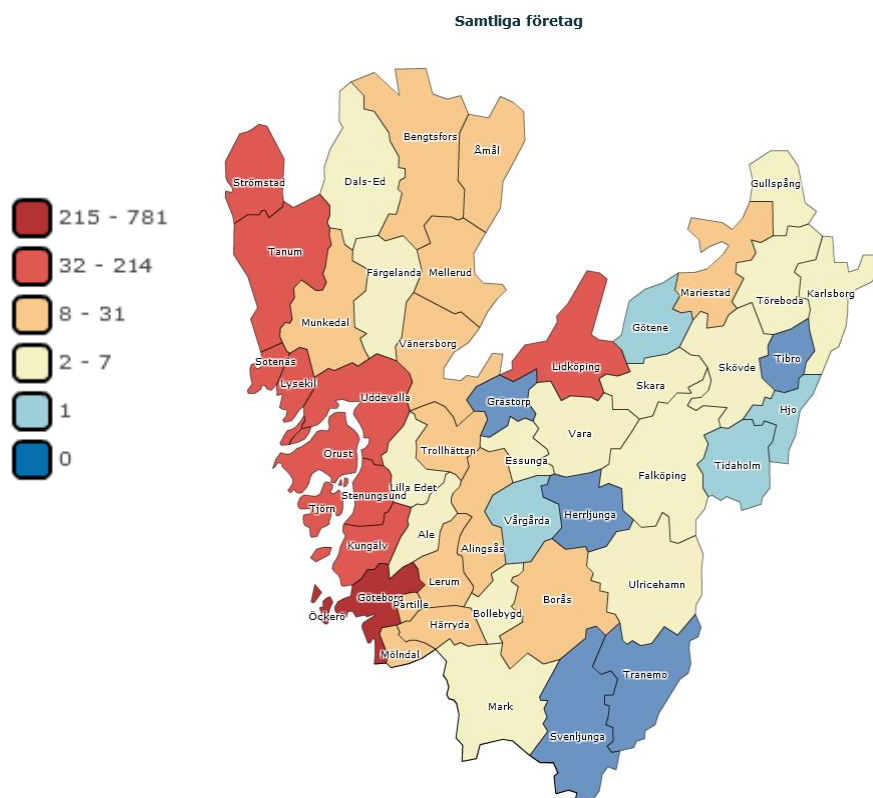
3 Samtliga företag och utvecklingsområden

Det totala antalet maritima arbetsställen i Västra Götaland är 2059 stycken. Det är en bred spridning på dessa företag då samtliga kommuner i länet utom fem (Grästorp, Herrljunga, Svenljunga, Tibro och Tranemo) har minst ett maritimt företag, se figur 1 och 2. Både företag med koppling till havet samt till insjöar och inlandsvattendrag räknas som maritima. Dock så är det inte helt oväntat tät representation av maritima företag längs havskusten, men även inåt land så kan man finna många företag med maritim koppling.

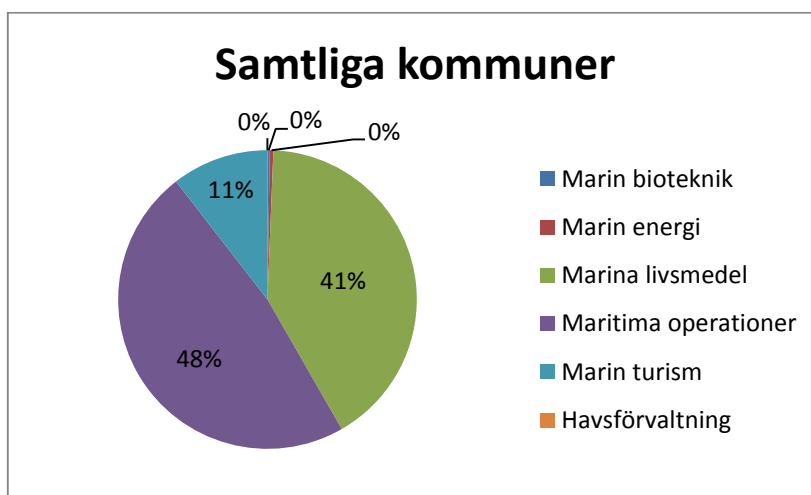
Figur 1. Det totala antalet arbetsställen för samtliga utvecklingsområden uppdelat per kommun.

¹² www.allabolag.se, våren 2014

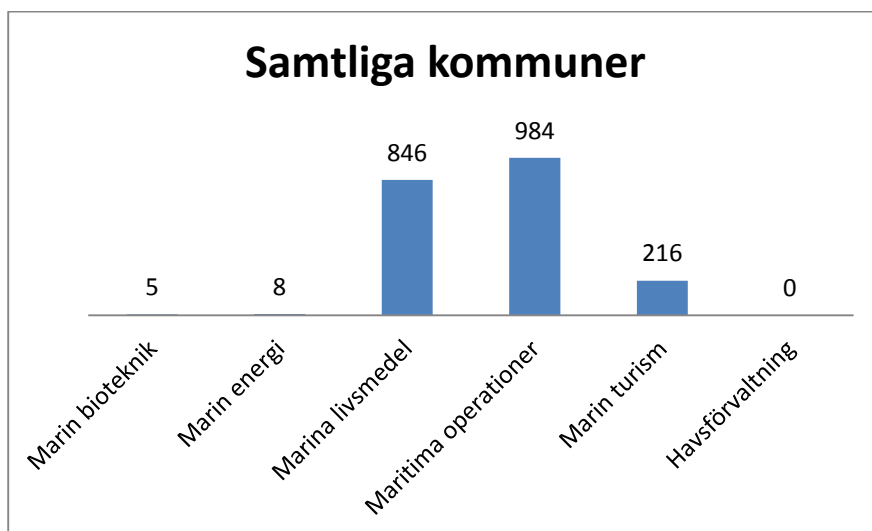
Figur 2. Det totala antalet arbetsställen för samtliga utvecklingsområden uppdelat per kommun.

Sett över samtliga kommuner i länet så är maritima operationer det utvecklingsområde med flest arbetsställen med 984 stycken, motsvarande 48 %, se figur 3 och 4. Med 41 % så har marina livsmedel något färre arbetsställen, 841 stycken, medan 11 % eller 216 stycken tillhör marin turism. Resterande 14 företag är uppdelade på marin energi och marin bioteknik. Havsförvaltning är en kategori som skär genom samtliga övriga utvecklingsområden men har inget företag kopplat specifikt till sig. Som synes i figur 5 så är det relativt jämnt i fördelningen mellan företag med fler än fem anställda och företag med fem eller färre anställda; 56 % av företagen har fem eller färre anställda.

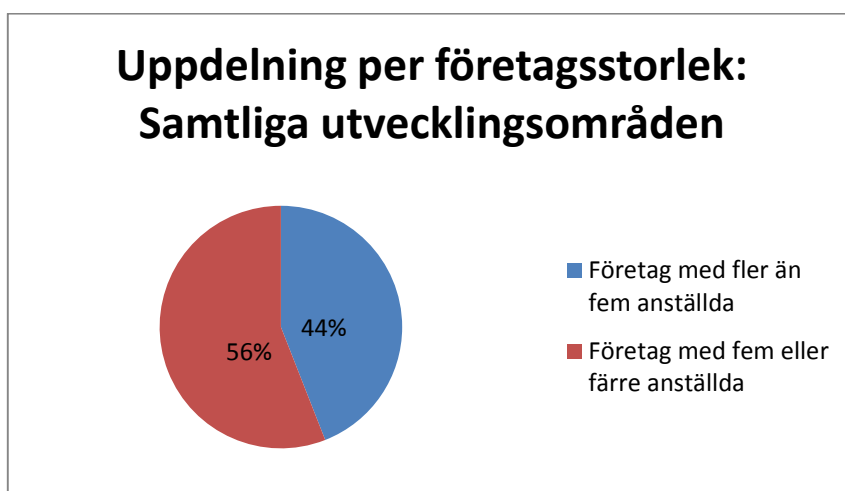

Figur 3. Procentuell fördelning av samtliga maritima arbetsställen i Västra Götalandsregionen uppdelat på respektive utvecklingsområde.

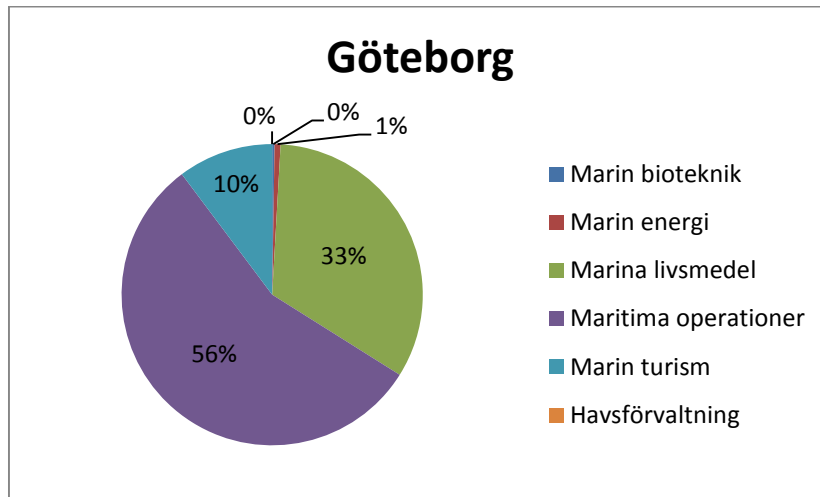

Figur 4. Antal maritima arbetsställen i Västra Götalandsregionen inom respektive utvecklingsområde.

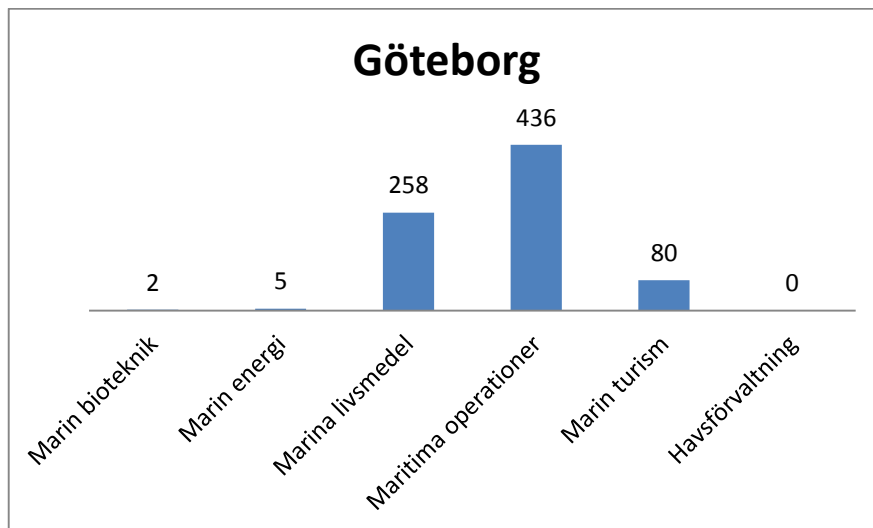

Figur 5. Procentuell fördelning mellan företag med fler än fem anställda och företag med fem eller färre anställda.

Att Göteborg är länets största stad återspeglas även i resultatet av denna kartläggning. Staden är med mycket bred marginal den kommun med flest maritima arbetsställen; 781 stycken. Stadens sjöfarts-, varvs- och industritradition avspeglar sig i statistiken då 56 % av de maritima företagen i kommunen, motsvarande 436 stycken, tillhör utvecklingsområdet maritima operationer, se figur 6 och 7 nedan. Marina livsmedel inkluderar 33 % av arbetsställena i Göteborg och marin turism 10 %. Sista procentenheten är fördelad mellan de två utvecklingsområdena marin energi och marin bioteknik med fem respektive två företag vardera i kommunen.

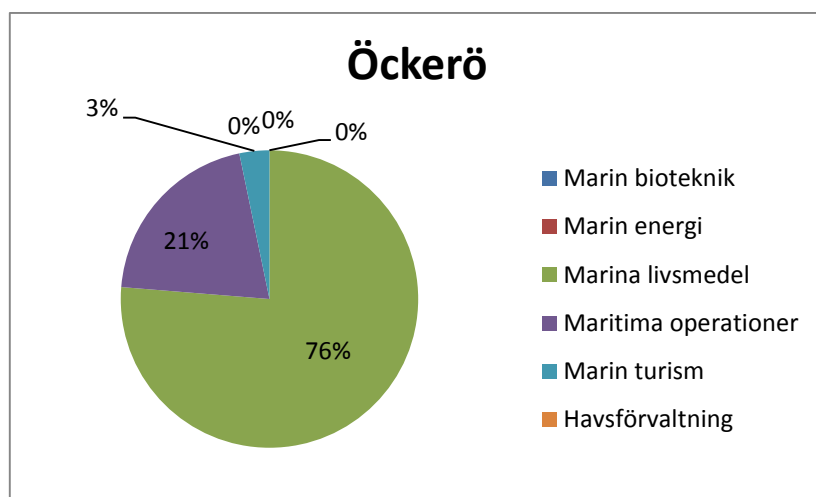

Figur 6. Procentuell fördelning av maritima arbetsställen i Göteborg uppdelat på respektive utvecklingsområde.

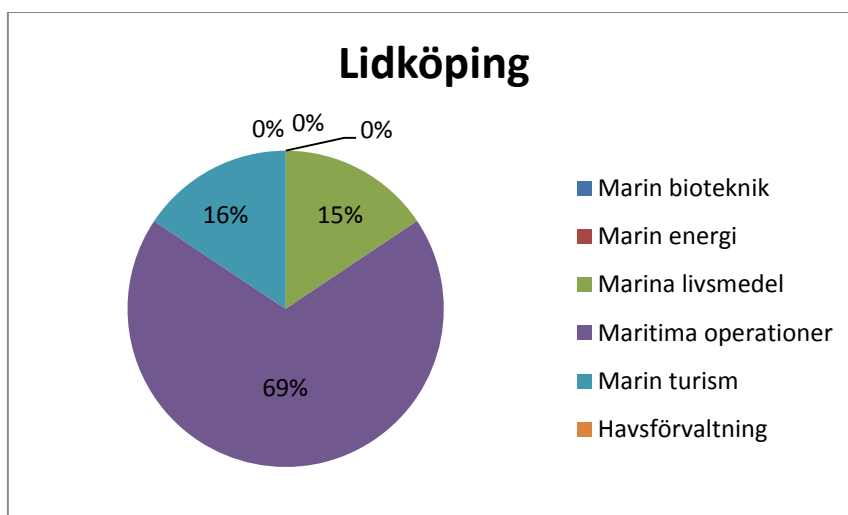
Figur 7. Antal maritima arbetsställen i Göteborgs kommun inom respektive utvecklingsområde.

Näst efter Göteborg så har Öckerö kommun flest maritima arbetsställen med 215 stycken. Fördelningen mellan utvecklingsområden skiljer sig åt från Göteborg, se figur 8. I Öckerö kommun är det marina livsmedel som är den kategori som dominerar med 76 %, varav 123 stycken utav dessa 164 aktörer är licensierade yrkesfiskare.

Figur 8. Procentuell fördelning av maritima arbetsställen i Öckerö kommun uppdelat på respektive utvecklingsområde.

Det är inte bara havsrelaterade företag, utan även företag med koppling till insjöar och inlandsvattendrag räknas som maritima. Lidköping är en kommun som enligt figur 1 och 2 sticker ut i statistiken med stark närvaro av maritima företag trots att det ej är en havskustkommun. 32 maritima arbetsställen finns i kommunen och fördelningen i figur 9 visar att en stor andel (69 %) utav dessa företag är relaterade till området maritima operationer. Lidköping har även relativt hög andel av sina maritima företag inom marin turism och marina livsmedel.

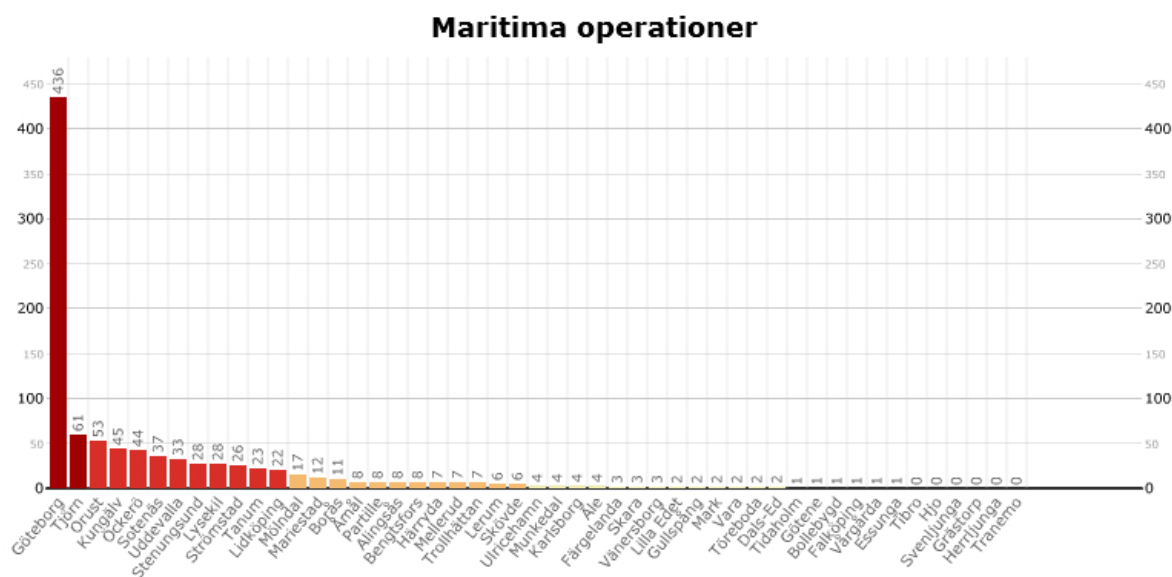
Figur 9. Procentuell fördelning av maritima arbetsställen i Lidköping kommun uppdelat på respektive utvecklingsområde.

4 Maritima operationer

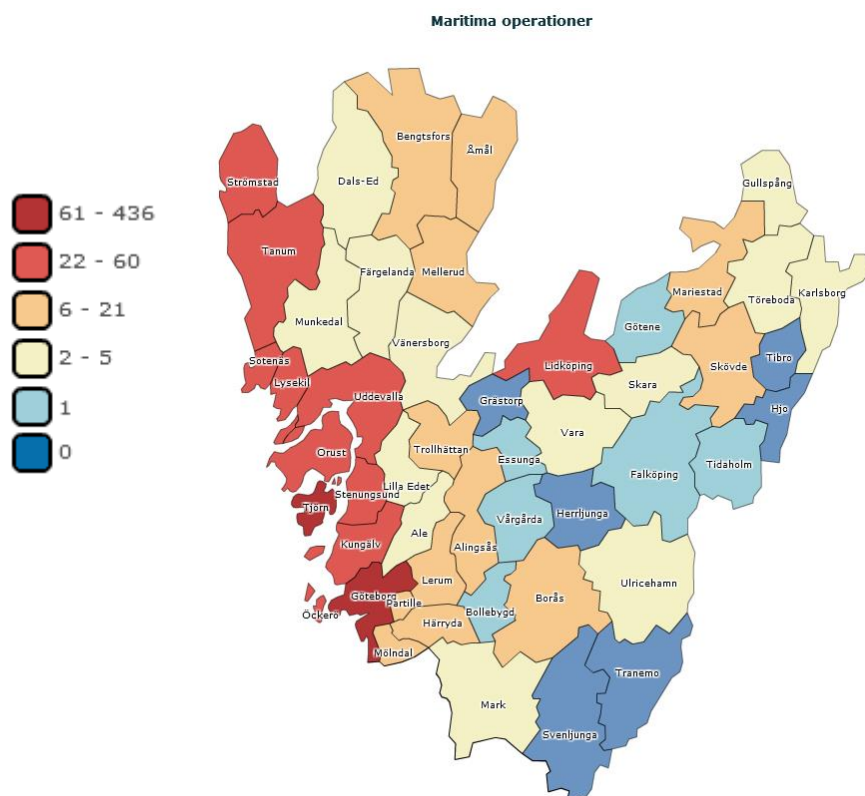
Utvecklingsområdet maritima operationer är ett brett område som omfattar sjöfarten med dess underleverantörer och kringnäringar men även stödverksamheter till den traditionella offshoreindustrin. I kategorin ingår även fritidsbåtbranschen som är ett betydande verksamhetsområde. Verksamheter som när- och inlandssjöfart samt logistiska operationer i hamnar, ingår också i denna kategori.

Företag som inkluderas i maritima operationer är rederier (gods- och passagerartrafik), hamnföretag, logistikföretag, teknik-, system- och underleverantörer, varv (nybyggnads- och reparationsvarv) samt företag inom fritidsbåtindustrin. Utöver detta så klassas även serviceföretag som skeppsmäklare, klassificeringssällskap, muddringsföretag, försäkringsbolag, maritim besiktning- och konsultverksamhet, management- och bemanningsföretag, konsultföretag samt företag kopplade till marin mätteknik in i gruppen maritima operationer.

Från figur 10 och 11 kan det utläsas att spridningen på de totalt 984 stycken arbetsställena i utvecklingsområdet maritima operationer är mycket stor. Samtliga kommuner i Västra Götalands län utom sex stycken (Tibro, Hjo, Svenljunga, Grästorp, Herrljunga och Tranemo) har åtminstone ett företag med aktivitet inom maritima operationer. Dock så är länets största stad, Göteborg, ett mycket viktigt nav för denna kategori med företag; 436 arbetsställen inom maritima operationer finns i Göteborg. Näst efter Göteborg är Tjörns kommun med 61 företag inom kategorin, tätt följt av Orust med 53 arbetsställen.

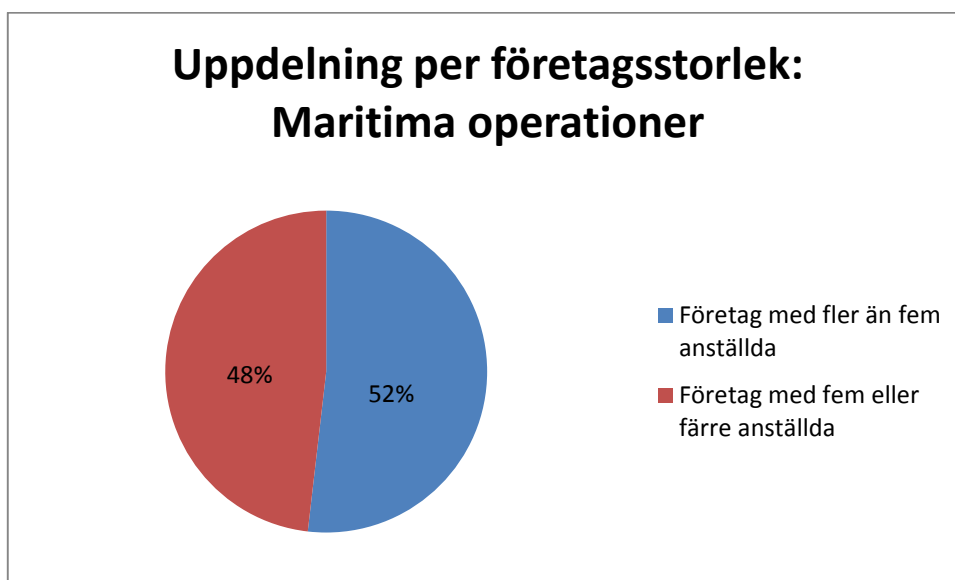

Figur 10. Antalet arbetsställen inom utvecklingsområdet maritima operationer uppdelat per kommun.

Figur 11. Antalet arbetsställen inom utvecklingsområdet maritima operationer uppdelat per kommun.

Av figur 12 så framgår det att av arbetsställena inom maritima operationer så är det ungefär lika många företag med fler än fem anställda som företag med fem eller färre anställda.

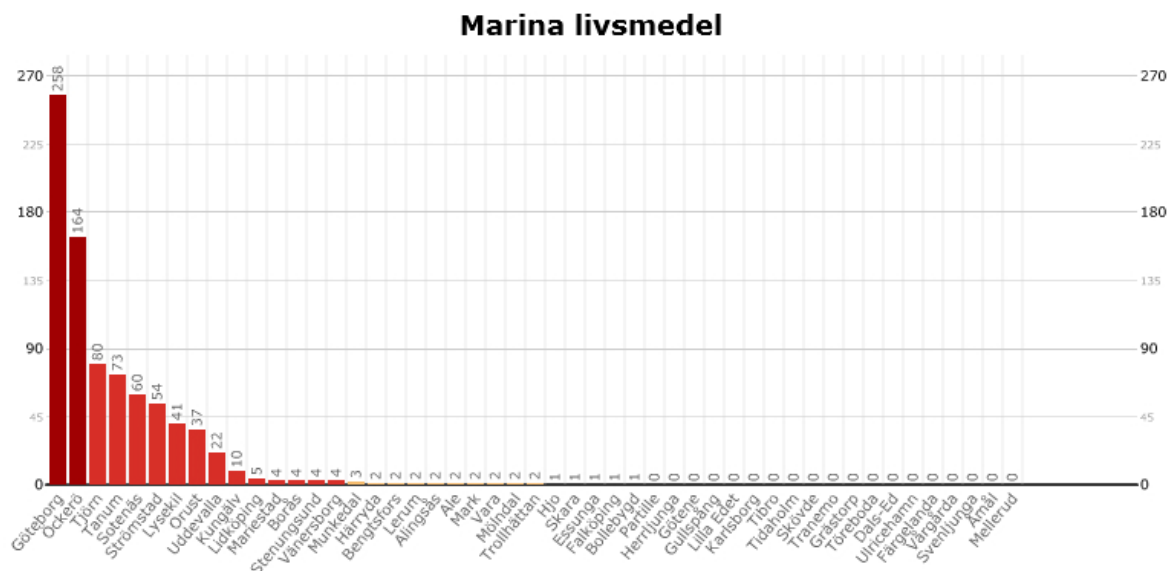

Figur 12. Procentuell fördelning mellan företag med fler än fem anställda och företag med fem eller färre anställda för utvecklingsområdet maritima operationer.

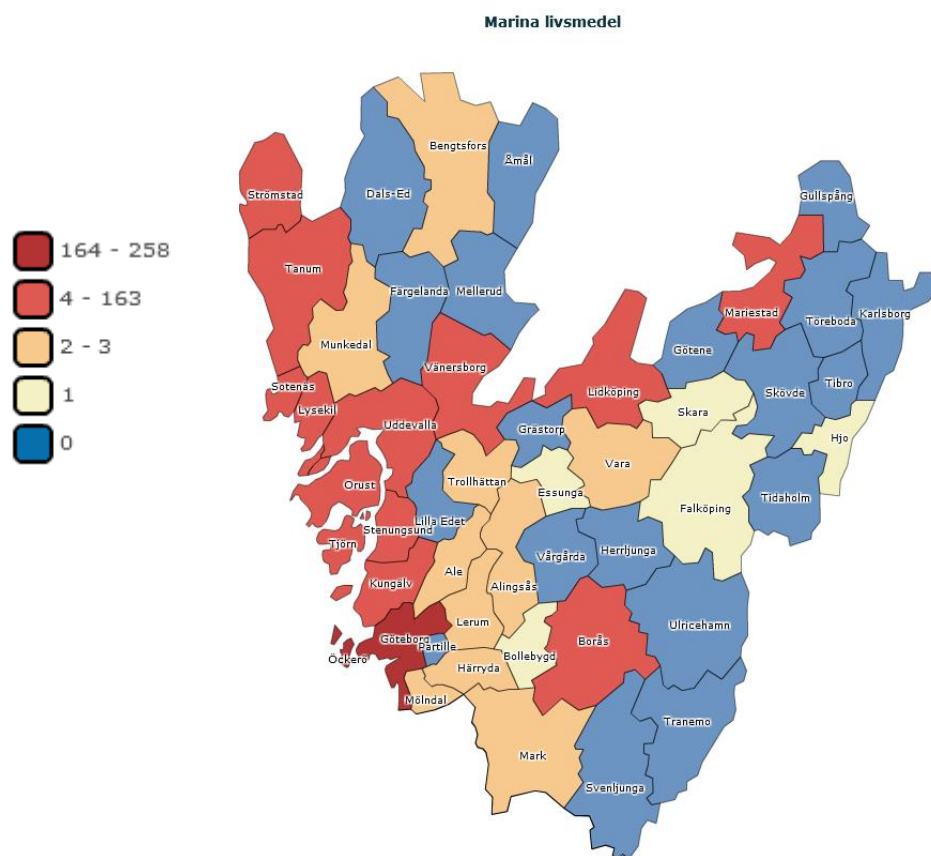
5 Marina livsmedel

I utvecklingsområdet marina livsmedel ingår vattenbaserade livsmedelsföretag inom exempelvis fiske, vattenbruk, fiskindustri och fiskhandel. Det faktum att många fiskare ej har aktiebolag utan exempelvis enskilda firmor har kompenseras med att antalet aktiebolag inom marina livsmedel (303 stycken) har adderats med licensierade yrkesfiskare (546 stycken). Det har förstärkt andelen företag inom marina livsmedel längs havskusten.

Då 64 % av kategorins företag är yrkesfiskare så är det ej helt förvånande att många utav arbetsställena inom marina livsmedel finnes i havskustkommunerna, se figur 13 och 14. Dock så finns det även en koncentration av företag från detta utvecklingsområde kring Vänern samt i Borås kommun. Den kommun med allra störst andel arbetsställen i kategorin är Göteborg med 258 stycken. Öckerö sticker ut i studien med 164 stycken arbetsställen i en sett till antal medborgare mycket mindre kommun än Göteborg.

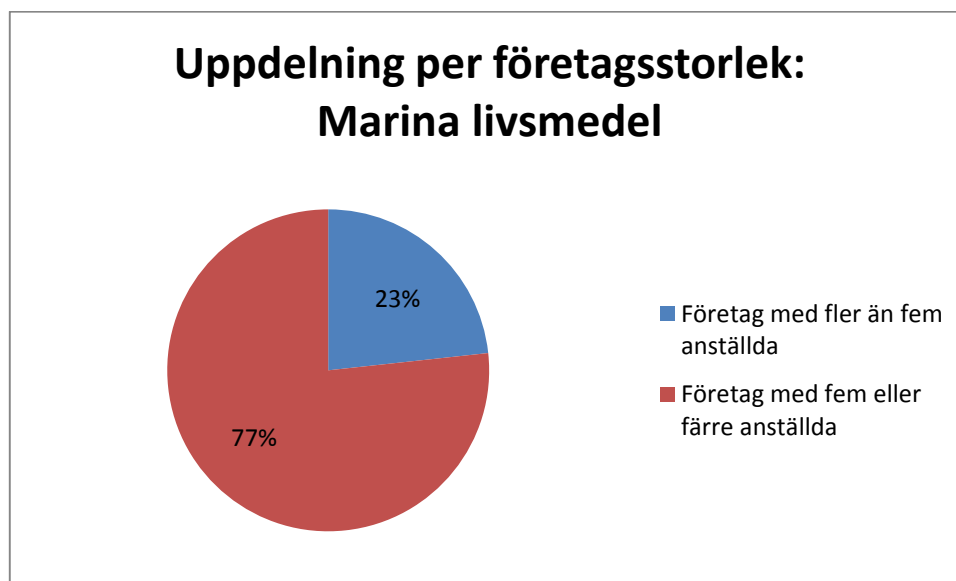

Figur 13. Antalet arbetsställen inom utvecklingsområdet marina livsmedel uppdelat per kommun.

Figur 14. Antalet arbetsställen inom utvecklingsområdet marina livsmedel uppdelat per kommun.

I figur 15 illustreras fördelningen mellan företagsstorlek för arbetsställen inom utvecklingsområdet marina livsmedel. De licensierade yrkesfiskarna som finns med i statistiken bidrar till att det är en klar majoritet små företag inom denna kategori.

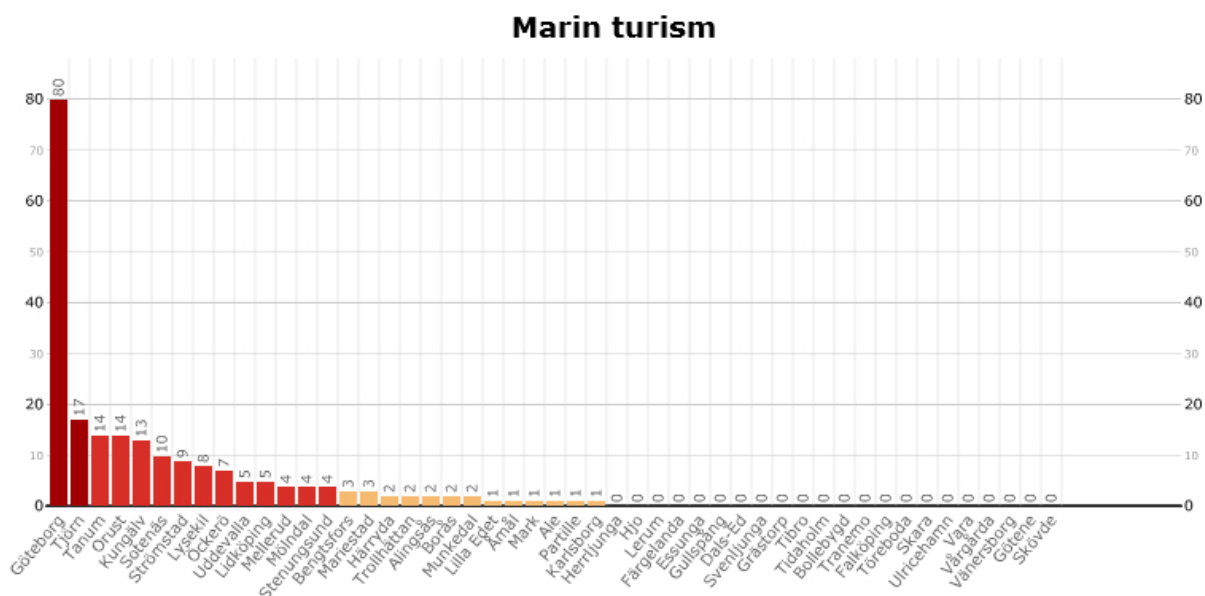
Figur 15. Procentuell fördelning mellan företag med fler än fem anställda och företag med fem eller färre anställda för utvecklingsområdet marina livsmedel.

6 Marin turism

Marin turism är ett utvecklingsområde som i studien är mycket underskattad i antal företag av framför allt två anledningar. För det första så är det svårt att exakt definiera denna grupp då den skär på tvären mot konventionella kategoriseringar av turistföretag – till exempel, är ett hotell eller en restaurang marint om det ligger 1 km från havet? I denna översikt ingår därför enbart företag inom skärgårdsturism, färjetrafik, kryssningsverksamhet, hamn- och kanaltrafik, fritidsfiske, marinor och fritidsbåtsrelaterad handel.

Den andra anledningen till att antalet företag är underskattat är att många aktörer inom denna näring är små företag som ej är klassade som aktiebolag och därmed ej är inräknade i denna kartläggning.

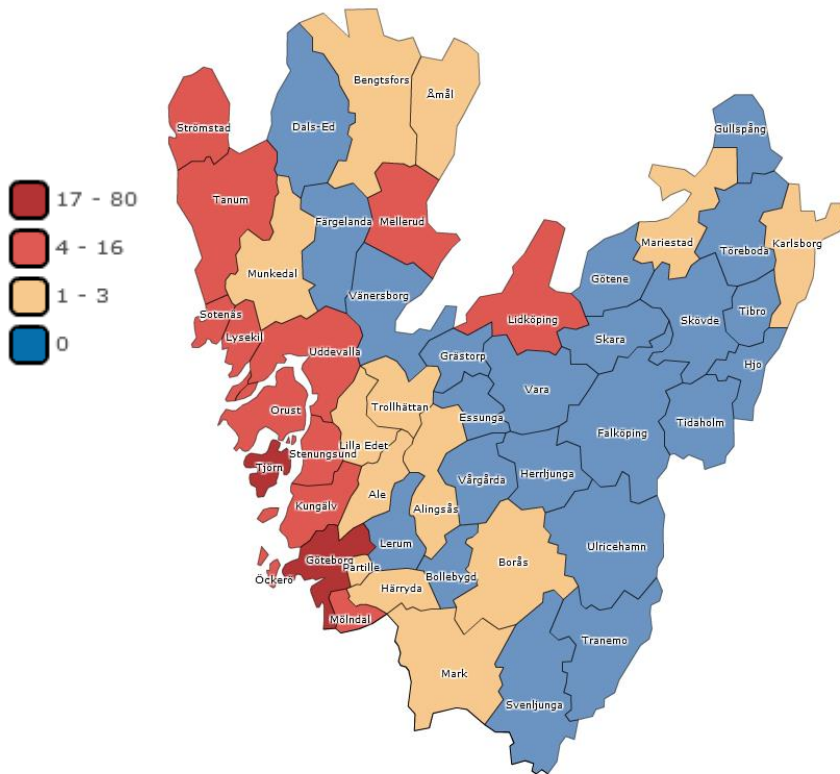
Göteborg som största stad i länet, dessutom med kustläge, har naturligt en stor andel av Västra Götalands 216 stycken arbetsställen inom marin turism, 80 stycken, se figur 16. Tjörn har 17 stycken företag lokaliserade i kommunen och Tanum, Orust och Kungälv har 14 respektive 13 stycken vardera. Mellerud och Lidköping är de icke-havskustkommuner som har flest arbetsställen inom marin turism, se figur 17.

Figur 16. Antalet arbetsställen inom utvecklingsområdet marin turism uppdelat per kommun.

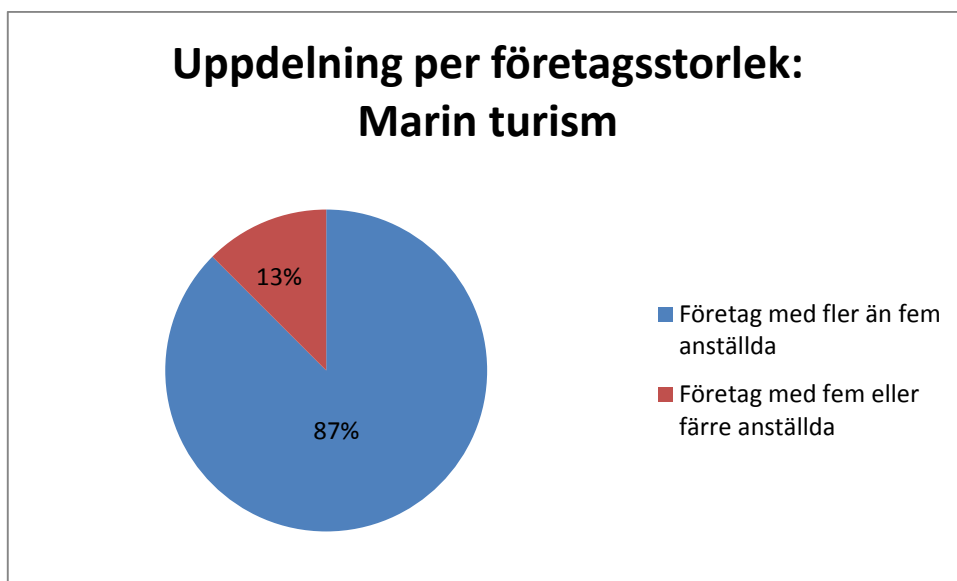

Marin turism

Figur 17. Antalet arbetsställen inom utvecklingsområdet marin turism uppdelat per kommun.

I figur 18 så illustreras fördelningen i företagsstorlek för arbetsställena inom marin turism. Då statistiken visar att enbart 13 % av företagen har fem eller färre anställda så stärker det teorin om att utvecklingsområdet marin turism är kraftigt underskattad i denna studie. Erfarenheten är att det inom detta område finns många små företag som antingen inte är registrerade som aktiebolag eller inte kan nås genom att vald metod att analysera branschen utifrån SNI-koder.

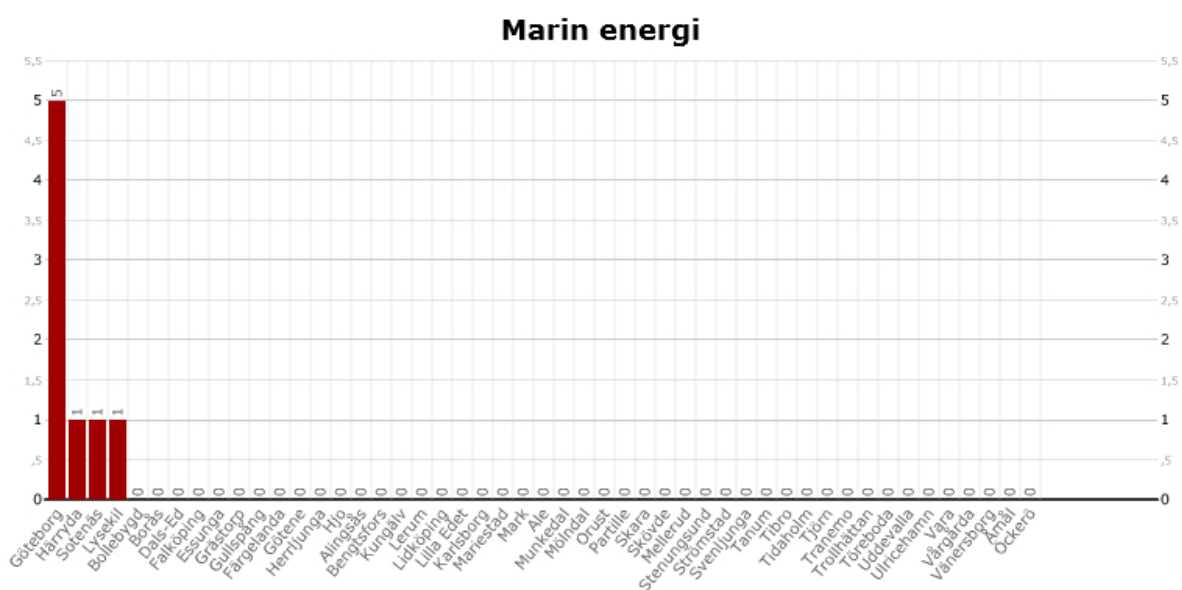

Figur 18. Procentuell fördelning mellan företag med fler än fem anställda och företag med fem eller färre anställda för utvecklingsområdet marin turism.

7 Marin energi

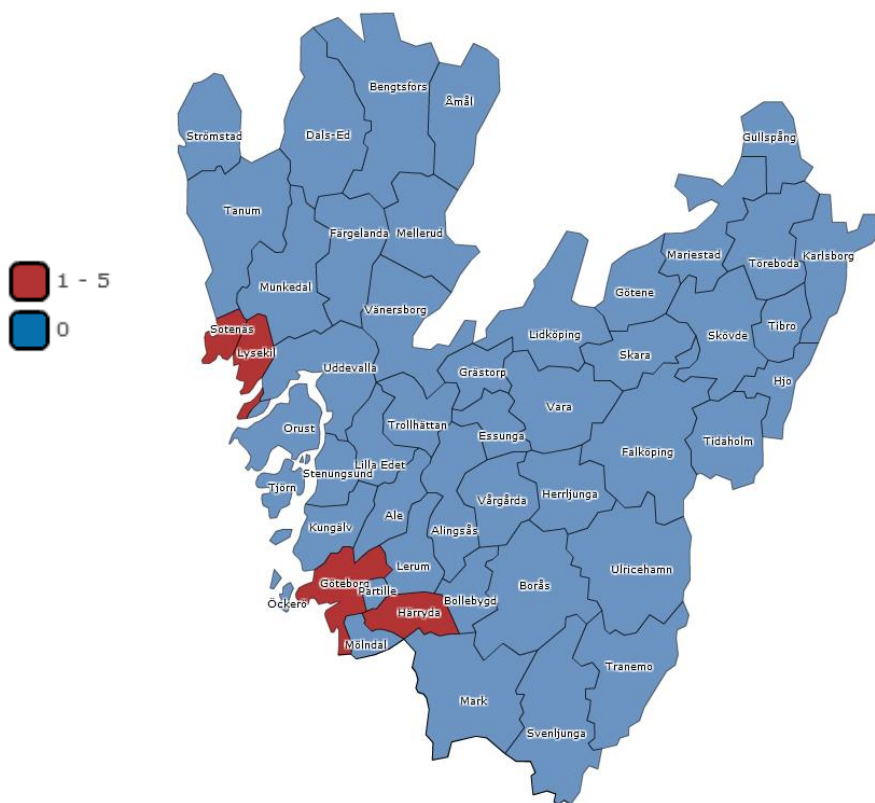
I utvecklingsområdet marin energi ingår företag vars huvudsysselsättning rör förnybar energi som kan utvinnas av från havet eller vinden ute till havs; våg- och tidvattenkraft samt havsbaserad vindkraft. Aktörer kopplade till olja- och gasindustrin tillhör alltså ej denna kategori utan är istället inkluderade i gruppen maritima operationer. Inte heller marin bioenergi ingår i detta utvecklingsområde utan är istället inkluderat i marin bioteknik.

I dagsläget är det enbart ett fåtal aktiebolag (8 stycken) som ingår i marin energi i Västra Götalandsregionen, se figur 19 och 20. Dessa är främst lokaliserade i Göteborgs kommun men det finns även arbetsställen i Härryda, Sotenäs och Lysekil.

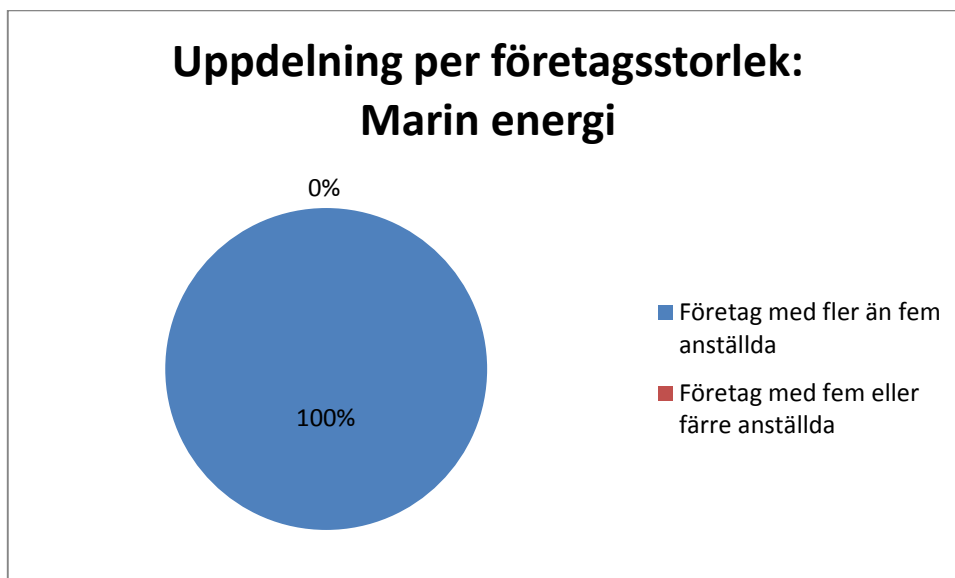
Figur 19. Antalet arbetsställen inom utvecklingsområdet marin energi uppdelat per kommun.

Marin energi

Figur 20. Antalet arbetsställen inom utvecklingsområdet marin energi uppdelat per kommun.

Figur 21 som illustrerar uppdelningen av företagsstorlek bland arbetsställena inom marin energi visar att de företag som är registrerade som aktiebolag har samtliga över fem anställda. Branschen består till stor del utav små utvecklingsbolag, men figuren nedan tyder på att dessa ej är registrerade som aktiebolag.

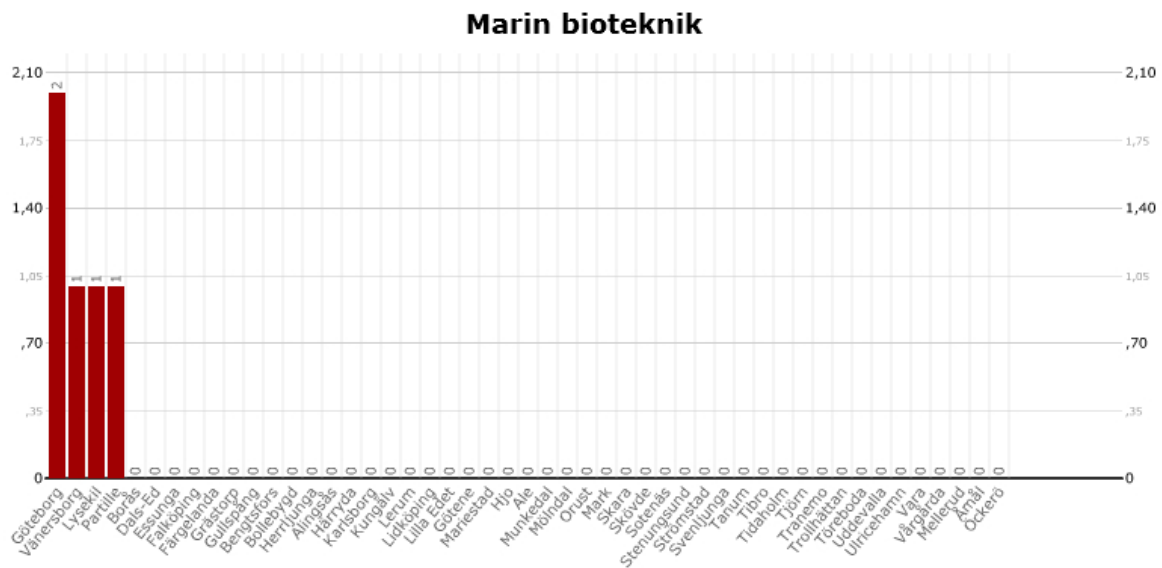

Figur 21. Procentuell fördelning mellan företag med fler än fem anställda och företag med fem eller färre anställda för utvecklingsområdet marin energi.

8 Marin bioteknik

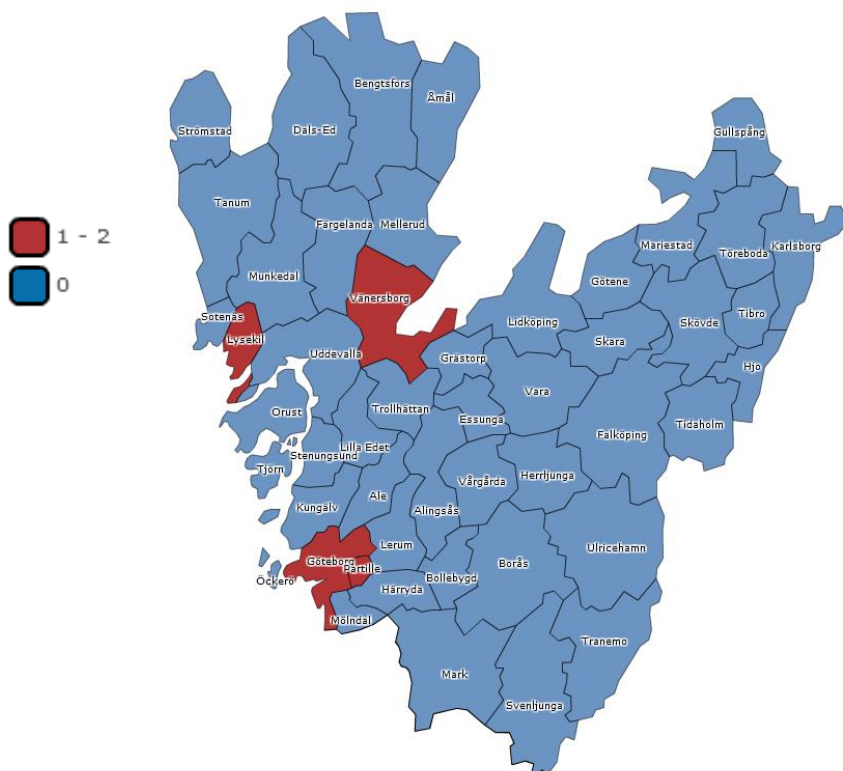
Utvecklingsområdet marin bioteknik inkluderar företag med aktiviteter för att utveckla produkter och tjänster där marina bioresurser antingen är källa eller mål. Detta inkluderar bland annat processer där mikroorganismer och enzymer används i produktionen av kemikalier, material eller bioenergi.

Regionen är stark inom forskning på området men än så länge så finns det enbart ett fåtal (fem stycken) företag med huvudsysselsättning inom marin bioteknik, se figur 22 och 23. Arbetsställena är lokaliserade till Göteborg, Vänersborg, Lysekil och Partille.

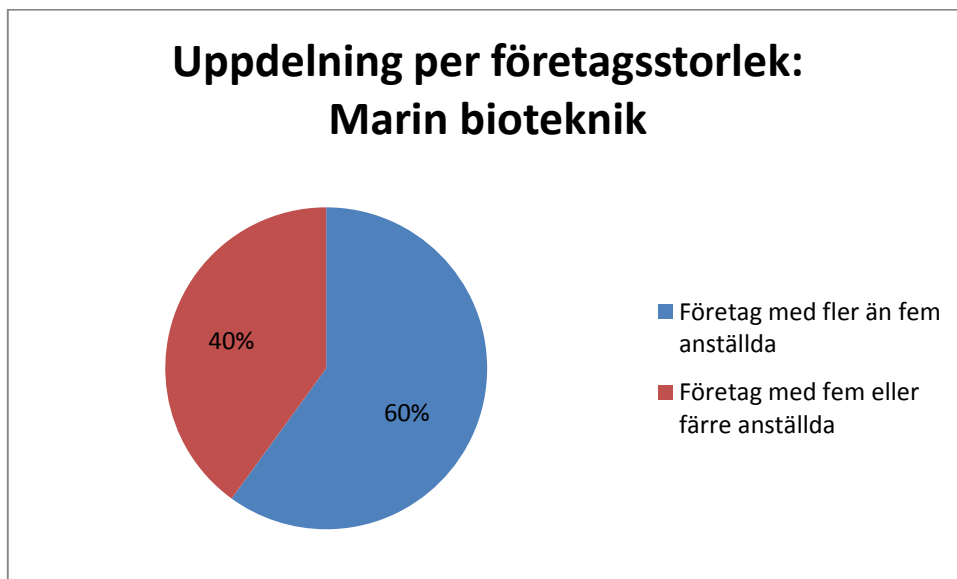
Figur 22. Antalet arbetsställen inom utvecklingsområdet marin bioteknik uppdelat per kommun.

Marin bioteknik

Figur 23. Antalet arbetsställen inom utvecklingsområdet marin bioteknik uppdelat per kommun.

Av utvecklingsområdet marin biotekniks fem företag så har tre stycken fler än fem anställda och två stycken har fem eller färre anställda, se figur 24.

Figur 24. Procentuell fördelning mellan företag med fler än fem anställda och företag med fem eller färre anställda för utvecklingsområdet marin bioteknik.

9 Havsförvaltning

Havsförvaltning är ett utvecklingsområde som spänner över samtliga övriga områden i det maritima klustret. Även om kategorin berör samtliga aktörer verksamma i marina miljöer så finns det inga företag som är strikt kopplade till havsförvaltning. Däremot har myndigheter en viktig roll i utvecklingen av detta område, men dessa ligger utanför studiens ramar.

10 Diskussion

Det maritima klustret i Västra Götaland berör långt fler kommuner än enbart havskustkommunerna. Maritima företag finns i nästan samtliga 49 kommuner i länet. Samtidigt som klustret är utbrett bland regionens kommuner så är staden Göteborg ett mycket viktigt nav för det maritima klustret. Inom samtliga utvecklingsområden så är det Göteborg som är den kommun med flest arbetsställen i absoluta tal.

Maritima operationer och marina livsmedel är en viktig kärna i det maritima klustret i Västra Götaland. Dessa utvecklingsområden har starka traditioner i länet och representerar bland annat sjöfart, varv, industri och fiske. Marina livsmedel är en viktig komponent främst för samhällena och kommunerna längs havskusten. Maritima operationer är inte enbart viktiga för de företag som har direkt sysselsättning inom det maritima; genom värdekedjor så finns det långt många fler företag än vad som syns i denna kartläggning. Därmed så kan det även antas finnas många kopplingar till ett utav de övriga systerklustrena i "Five Cluster" – nämligen transportnäringen. Via utvecklingsområdet marin bioteknik så finns även gemensamma intressen med kemiindustrin.

Utvecklingsområdena marin bioteknik och marin energi har mycket avancerad forskning i regionen. Dock så är antalet aktiebolag fortfarande få. Inom dessa kategorier finns stor potential till kommersiell utveckling de kommande decennierna.¹³

Genom studiens huvudfokus på aktiebolag så är det främst två utvecklingsområden som är underskattade i antal företag; marina livsmedel och marin turism. Marina livsmedel har kompenseras för detta genom att licensierade yrkesfiskare har adderats till statistiken. Det ger en mer rättvis bild av verkligheten om än inte 100 % korrekt. Marin turism är fortfarande underskattad och en helhetsatsning på detta område är både önskvärd och nödvändig i det fortsatta arbetet med klustret. Maritima operationer kan däremot tvärtom misstänkas ha räknats högt i studien. Det är en mycket bred kategori och många små företag med bristfällig information har därför hamnat där.

Denna studie har enbart haft fokus på företag. Det finns andra viktiga aktörer som akademier, institut och myndigheter som hade varit bra att kartlägga. Dessutom så skulle bakgrundsdatan kunna uppdateras för att ge den senaste bilden av hur klustret ser ut. Övriga möjliga kompletteringar inkluderar övriga bolagsformer såsom enskilda firmor och handelsbolag som ej har tagits med i denna studie. Även att kartlägga antalet anställda inom det maritima klustret i Västra Götaland skulle vara en positiv fortsättning på studien.

---

¹³ Blue Growth – opportunities for marine and maritime sustainable growth, Communication from the European Commission, finnes på ec.europa.eu, 2014-10-20

